

3+1 EĞİTİM MODELİ KAPSAMINDA İŞLETMELERDE İSTİHDAM EDİLEN TURİZM ÖNLİSANS ÖĞRENCİLERİNİN MESLEĞE İLİŞKİN TUTUMLARI: SAKARYA ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Öğr. Gör. Recep YILDIRGAN* Yrd. Doç. Dr. Hümeýra Taşçıođlu BAYSAL**

Doç. Dr. Burhanettin ZENGİN***

Özet

İnsandan insana etkileşimin en yoğun yaşandığı sektörlerin başında gelen turizm sektöründe kaliteli hizmet için en önemli unsur nitelikli işgücüdür. İşgücünün nitelikli olabilmesi de doğrudan saha donanımlı bir eğitimle mümkün olabilmektedir. Bu çalışmada ilk kez Sakarya Üniversitesi tarafından oluşturulan 3+1 Eğitim Modeli kapsamında ön lisans turizm öğrencilerinin modele yönelik görüşleri ve buna bağlı olarak mesleğe ilişkin tutumları tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmada, üniversitelerin staj uygulamaları konusunda yapılan birçok çalışma taranmış, staj eğitiminden farklı bir sürece sahip olan 3+1 eğitim modelinin Sakarya Üniversitesi Kırkpınar Turizm MYO ve Karasu MYO öğrencileri tarafından nasıl değerlendirildiği ve uygulama sonucunda öğrencilerin mesleğe ilişkin tutumlarının ne şekilde yoğunlaştığı incelenmeye çalışılmıştır. Tüm bu incelemeler sonucunda öğrencilerin yaz stajından farklı olarak akademik takvim döneminde gerçekleşen bu yeni uygulama modelinden, büyük oranda memnun oldukları ve gelecekte bu sektörde iş bulma ve mesleklerinde başarılı olma konusunda olumlu düşündükleri anlaşılmıştır. Bazı eksikleriyle birlikte 3+1 eğitim modelinin sektöre ara kademe yönetici yetiştirme misyonu ile eğitim veren meslek yüksekokulları için son derece faydalı bir model olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mesleki Turizm Eğitimi, 3+1 Eğitim Modeli, Turizm İşletmeleri, Sakarya Üniversitesi.

* Sakarya Üniversitesi, Kırkpınar Turizm MYO, recepy@sakarya.edu.tr

** Sakarya Üniversitesi, Kırkpınar Turizm MYO, htascioglu@sakarya.edu.tr

*** Sakarya Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü bzengin@sakarya.edu.tr

ATTITUDES OF TOURISM ASSOCIATE DEGREE STUDENTS REGARDING PROFESSION WHO ARE PLACED ENTERPRISES IN THE SCOPE OF 3+1 TRAINING MODEL: THE CASE OF SAKARYA UNIVERSITY

Abstract

Qualified workforce is the most important factor on the quality of services in the tourism sector where people-to-people interaction takes place most intensely. The qualification of the workforce is directly possible with a field-oriented training. In this study, the opinions of students of associate degree in tourism about the 3+1 Training Model, which has been set for the first time by Sakarya University and hence their attitudes towards the profession are tried to be determined. In this research, many prior studies on the internship practices of universities have been scanned and the evaluations of the 3+1 Training Model, which has a different process than internship practices, by Sakarya University Kırkpınar VSHE and Karasu VSHE students and focusing of their attitudes towards the profession as a result of implementation of the model, are tried to be investigated. As a result of all these investigations, it has been understood that students are highly pleased with this new model, taking place during the period of academic calendar rather than the summer time and that they think positively about their employability in this sector and being successful in their profession. Despite some of its shortcomings, the 3+1 Training Model is considered to be an extremely useful model for vocational schools of higher education which have the mission of training mid-level managers for the sector.

Key Words: Vocational Tourism Education, 3+1 Education Model, Tourism Management, Sakarya University.

Giriş

Turizm sektörünün son yıllarda kazandığı ivme, beraberinde daha da yoğunlaşan rekabet koşullarını doğurmuştur. Turizmin pek çok alanında yaşanan bu rekabet şartları, insan kaynağının işletme başarısında temel belirleyici bir unsur olarak ön plana çıkmasını sağlamıştır. Modern turizm anlayışının gerektirdiği hizmet kalitesinin sağlanması ve turist ile turiste hizmet edenler arasındaki ilişkilerin sağlıklı ve kaliteli olarak gerçekleştirilmesi zorunluluğu, büyük ölçüde sektörde istihdam edilen işgücünün mesleki ve teknik eğitim düzeylerinin yüksek olmasına bağlıdır (Timur, 1992, akt: Zengin ve Türkseven, 2012: 250).

Mesleki ve teknik eğitimin başarısı ise büyük oranda öğrencilerin ne kadar sektörle iç içe oldukları ve ne kadar sahada kaldıklarıyla ilintilidir. Türkiye çapındaki ön lisans turizm eğitimi veren üniversitelerin staj uygulamaları incelendiğinde 30 gün ile 72 gün arasında değişen sürelerle öğrencilerin işletmelere yönlendirildikleri, bu sürenin hem yeterince etkin değerlendirilmediği hem de öğrenme ve uygulama bakımından yeterli olmadığı görülmektedir. Oysa öğrencilerin turizm sektörüne yönelik tutumları daha çok staj dönemlerinde şekillenmeye başlamaktadır (Çulha, 2010: 115).

Turizm sektöründe yeni çalışmaya başlayan öğrencilerin sektör hakkındaki görüşleri başlangıçta iyimser olsa bile staj döneminde veya yarı zamanlı çalışma esnasında bu iyimserlikler azalmaya başlamaktadır (Roney ve Öztin, 2007: 6). Ağırlama mesleği genellikle, düşük ücret, düşük iş garantisi, uzun çalışma saatleri, kişisel gelişim olanakları sınırlı ve sezonluk özellikleri olan bir meslek olarak bilinmektedir (Baum 2007; Teng 2008). Öğrencilerin daha staj döneminde mesleğe yönelik negatif tutumlarının oluşmasına neden olarak pek çok faktör sayılabilir. Üniversitede yapılan yanlış yönlendirmeler, işletmelerde yönetici ve diğer personelin stajyer öğrencilere karşı takındığı negatif tutum, ağır çalışma koşulları, beklentilerin karşılık bulmaması, okullarda verilen teorik eğitimin uygulamada karşılık bulamaması gibi daha birçok faktör öğrencilerin mesleğe ilişkin tutumlarını olumsuz etkileyebilmektedir.

Yükseköğretim düzeyinde özellikle zorunlu staj uygulamasının birçok sorununun olduğu ve bu sorunların işletmelerden ya da turizm eğitim sisteminden kaynaklandığı bilinmektedir. İşletmeler noktasında, öğrencilere staj süresince sağlanan ücret, barınma, vb. sorunlar olduğu gibi; öğrenciler noktasında da sorunun temelinde eğitim sisteminin sektör için yeterliliği, eğitim sistemi ile turizm sektörünün müfredat olarak öğrencilere uyum sağlamaması gibi sorunlar olduğu daha önceki çalışmalarda tespit edilen başlıca sorunlardır (Karaman ve diğerleri, 2012: 226). Bunun yanında zorunlu staj dönemi öğrencilerin etkin bir şekilde takip edildikleri, sorunlarla karşılaşılması halinde çözüm odaklı müdahalelerde bulunulması genellikle mümkün olamamaktadır. Sakarya Üniversitesi Meslek yüksekokullarında uygulamaya konulan 3+1 eğitim modeli tüm bu sorunların minimize edilmesi bakımından çözümler ortaya koymaktadır. Bu çalışmada da modelin uygulanması ve bu uygulamaya ilişkin öğrenci görüşleri incelenmiştir.

1. (3+1) Eğitim Modeli ve Turizm Ön Lisans Eğitiminde Uygulanması

Temel amacı belirli mesleklere yönelik nitelikli insan gücü yetiştirmek olan Meslek Yüksekokulları, geleceğimizin teminatı olan gençlerimize, bilgi, beceri, davranış ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlanmasında ve iş dünyasının ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinde önemli bir yere sahiptir. Ülkemizin gereksinimi olan kaliteli meslek eğitimi almış, sorumluluk sahibi, üretken ve yetkin nitelikli eleman yetiştirmeyi amaç edinen Yüksekokul programlarında 4 yarıyıllık eğitim-öğretim, teorik ve uygulamalı olarak yürütülmektedir. (www.meyok.sakarya.edu.tr)

Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin istihdama yönelik yetişmelerini sağlamak amacı ile Sakarya Üniversitesi bünyesindeki Meslek Yüksekokullarında yer alan 48 farklı programda eğitim öğretim; 3 dönemi okulda ders, 1 dönemi işletmelerde tam zamanlı istihdam şeklinde yürütülerek öğrenciler iş ve meslek hayatına donanımlı mezunlar olarak hazırlanmaktadır. Bu yeni eğitim modeli ile özellikle Turizm bölümü öğrencileri sektörle daha uzun bir süre geçirebilmekte ve uygulamadan başarı ile ayrılan öğrencilerin büyük çoğunluğu mezuniyet sonrasında bu işletmelerde kadrolu olarak istihdam edilebilmektedir.

Sakarya Üniversitesi – SATSO arasında yapılan işbirliği protokolü ile Meslek Yüksekokulu öğrencileri, eğitimleri süresince kazandıkları bilgi ve deneyimlerini, “Mesleki Uygulamalar” dersi adı altında kamu/özel kurum ve kuruluşlarında uygulamalı eğitimle pekiştirme imkânı bulmaktadır. Eğitim öğretim dönemi içinde yapılacak olan mesleki uygulama eğitimi, akademik takvime uygun olarak 3. veya 4. dönem süresince 16 hafta ve tam zamanlı olarak sürdürülmektedir.

Öğrencilerin uygulama yapmak üzere iş yerlerine gönderilmesi için ilk iki dönem sonundaki genel ağırlıklı not ortalamasının en az 1.80 olması şartı aranmaktadır. Dolayısı ile bu şartı sağlayamamış öğrenciler, işletmelerde yürütülecek olan iş yeri eğitimine gönderilmemektedir. 3+1 eğitim modeli ile üniversite-iş dünyası işbirliği noktasında şu sonuçlara ulaşılması hedeflenmektedir (Sarıbıyık,2011: 5);

- Nitelikli İşgücü yetiştirmek

- Üniversitenin imkânlarını paylaşmak
- Sanayinin imkânlarını paylaşmak
- Dinamik işbirliği ile sinerji oluşturmak.

3+1 eğitim modelinin ayrıca öğrenci, istihdam sektörü, öğretim elemanları ve toplum üzerinde yararları olacağı düşünülmektedir. Bu yararlar da şu şekilde ifade edilebilir (Sarıbıyık, 2011: 7);

1.1. Projenin İş dünyasına Yararları

- İhtiyaç duyulan nitelikli elemanlar kısa sürede yetiştirilecektir.
- Programlar iş dünyasının gereksinimleri doğrultusunda güncellenecektir.
- İş dünyası ile akademik personelin kaynaşması sağlanacaktır.
- İşletmeler kendilerine uyum sağlayabilecek öğrencileri tespit edecektir.
- İşletmeler, çalışanların işe başlangıç eğitim yükünden kurtulacaktır.
- İşe başlayan elemanların daha kısa sürede adaptasyonu sağlanacaktır.
- Ek bir maliyete katlanılmadan işgücü elde edilecektir.
- İşletmelerin Ar-Ge teşviklerinden yararlanması sağlanacaktır.

1.2. Projenin Öğrenciye Yararları

- Teorik bilgiler uygulama ile bütünleştirerek uygulama becerisine sahip olacaktır.
- Sorumluluk artacak, takım çalışması yapabilme yeteneğini kazanacaktır.
- Günün teknolojisini görerek yetiştiği için iş bulma imkânı kolaylaşacaktır.
- Gelecek ile ilgili hedeflerini şekillendirecek ve kariyer planlaması yapacaktır.
- İş dünyasının gerçekleri ile daha erken tanışacak ve uyum süreci hızlanacaktır.
- Kendi parasını kazanmanın hazzını tadacaktır.
- Kendini tanıyacak ve yeteneklerinin farkına varacaktır.
- İş hayatının tüm şartlarını daha erken öğrenecektir.

1.3. Projenin Üniversiteye Yararları.

- Üniversite, iş dünyası ile daha rahat ilişki içine girebilecektir.
- İş dünyasının pratikte yaşadığı sorunlara çözümler üretilecektir.
- Yapılan araştırmalarla sorunlara çözüm üretmeye başlayacaktır.
- Üniversite-İş dünyası iş birliği ile Ar-Ge faaliyetleri artacaktır.
- Mezun ettiği öğrencilerinin kolay ve iyi imkânlarla iş bulması nedeniyle tercih edilen bir üniversite olacaktır.

1.4. Projenin Topluma Yararları

- İşbirliği ile ülke kalkınması hızlanacak ve işsizlik oranı azalacaktır.
- Toplumsal sorunlarla da ilgilenecekleri için toplum ve üniversite işbirliği de sağlanmış olacaktır.
- Çocukları vasıflı olarak yetişen ailelerin kendine güveni artacaktır.
- Tüm kesimlerin birbiri ile etkili iletişimi sağlanacağı için yenilikler iletişimi sağlanacağı için yenilikler hızlı biçimde gerçekleşecek ve ülkemizde katma değerli malların üretimi hızlanacaktır.

3+1 eğitim modeli kapsamındaki 16 haftalık uygulama dönemini zorunlu staj döneminden farklı kılan bazı özellikleri vardır. Bu model zorunlu staj döneminin aksine akademik takvim dönemi içinde uygulanmaktadır. Uygulamanın karşılığı olarak öğrenciler toplam 18 AKTS lik ders almakta ve öğrencilerin uygulama sürecindeki performansları not olarak değerlendirilmektedir. Bunun yanında öğrenciler süreç boyunca en az 3 kez sorumlu öğretim elemanları tarafından yerinde denetlenmektedir. Tüm bu özelliklerin, bu modeli diğer staj uygulamalarından farklı ve daha etkin kıldığı düşünülmektedir.

2. Araştırma Yöntemi

3+1 Eğitim modeli kapsamında işletmelere yerleştirilen ön lisans turizm öğrencilerinin mesleğe ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla Sakarya Üniversitesi Kırkpınar Turizm Meslek Yüksekokulu ve Karasu Meslek Yüksek Okulu öğrencileri arasından 2013-2014

eğitim öğretim dönemi güz yarıyılında işletmelere uygulama eğitimine gönderilen öğrencilere anket formu dağıtılmıştır. Anket formu oluşturulurken Sakarya Üniversitesi Meyok Koordinatörlüğü tarafından hazırlanan 3+1 eğitim modeli öğrenci memnuniyet anketi temel alınarak Mehmet Kaşlı ve diğerleri (2010) tarafından hazırlanan anket formundan yararlanılmış ve araştırmacılar tarafından bu çalışmaya uyarlanmıştır.

2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Sakarya Üniversitesi bünyesinde yer alan Kırkpınar Turizm Meslek Yüksekokulu ve Karasu Meslek Yüksekokulu Turizm ve Otel İşletmeciliği ile Turizm ve Seyahat Hizmetleri Programlarında 2013-2014 eğitim öğretim yılı güz yarıyılında 3+1 eğitim modeli kapsamında işletmelere uygulama eğitimine gönderilen toplam 80 öğrenciden oluşmaktadır. Bu 80 öğrencinin 70'i ile anket yapılabilmesi mümkün olmuştur. Geri kalan 10 öğrenci çeşitli nedenlerle uygulama eğitimini yarım bıraktığından onlarla anket yapılamamıştır. Anket formu 3 bölümden oluşturulmuş; ilk bölümde öğrenciler ile ilgili demografik özelliklerin belirlenmesine ilişkin 7 soruya yer verilmiş, ikinci bölümde öğrencilerin 3+1 eğitim modeli uygulamasına ilişkin görüşlerinin tespit edilmesine yönelik 15 soru kullanılmış, üçüncü bölümde de uygulama sonrası mesleğe ilişkin tutumları belirlemeye yönelik 12 soruya yer verilmiştir.

Anket verilerinin analizinde SPSS 16.0 programı kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, Ağırlıklı ortalama, Standart Sapma, Frekans Tablosu analizi ile tablolar halinde değerlendirilmiştir. 3+1 eğitim modeline ilişkin öğrenci görüşleri ve mesleğe ilişkin tutumlar doğrultusunda oluşturulan ölçeğin güvenilirliği Cronbach Alfa değeri ile tespit edilmiş olup, ölçek güvenilirliği 0.82 düzeyinde hesaplanmıştır. Bu oran ölçeğin yüksek güvenilirlik düzeyine sahip olduğunu göstermektedir.

2.2. Bulgular ve Değerlendirme

Aşağıda yer alan Tablo 1'de görüldüğü üzere Araştırmaya katılan öğrencilerin %52,9'u (37 kişi) erkek, %47,1'i (33 kişi) bayan öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılanların %51,4'ü (36 kişi) Karasu MYO, %48,6'sı (34 kişi) Kırkpınar Turizm MYO

öğrencisidir. Öğrencilerin %81,4'ü (57 kişi) Turizm ve Otel İşletmeciliği, %18,6'sı (13 kişi) Turizm Ve Seyahat Hizmetleri programında öğrenim görmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %64,3'ü (45 kişi) I. Öğretim öğrencisiyken %35,7'si (25 kişi) 2.öğretim öğrencisidir. Araştırmaya katılanların %51,4'ünü oluşturan büyük bir kısmı uygulamalarını İstanbul'da, %90'lık kısmı da otel işletmesinde gerçekleştirmiştir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu uygulama yapacakları işletmeyi kendileri ayarlamıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin 3+1 eğitim modeli uygulamasına ilişkin sorulara verdikleri cevaplar incelendiğinde ağırlıklı olarak uygulama süresince öğrencilerin uygulama yeri bulmakta zorluk çekmedikleri (%44,3), uygulama süresinin mesleki becerilerini geliştirmek açısından yeterli olduğunu düşündükleri (%42,9), eğitim kurumlarında edindikleri teorik bilgilerin 3+1 uygulaması esnasında yararlı olduğuna inandıkları (%44,3), 3+1 uygulama dönemini, edindikleri teorik bilgilerini uygulama ve pekiştirme imkânı olarak gördükleri (%51,4), Yaptıkları uygulama sayesinde mesleki becerilerini ve yabancı dillerinin geliştiğini düşündükleri (% 45,7), 3+1 uygulamasının rotasyona dayalı olarak (departmanlar arası geçiş yapılarak) yapılması gerektiğine inandıkları (%40) görülmektedir.

Ağırlıklı olarak verilen cevaplar değerlendirildiği zaman değerlendirme kapsamındaki öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun uygulama yeri bulmakta zorluk çekmediklerinin görülmesi, okul-öğrenci ve işletme arasında uyumlu bir koordinasyonun bulunduğunu göstermektedir. Yine öğrencilerin verdikleri cevaplar incelendiğinde %42,9'luk bir kısmının uygulama süresinin kendilerini geliştirmek açısından yeterli olduğunu düşündüklerinin değerlendirilmesi, bu süreyi iş açısından ilk adım olarak gördükleri ve bu süreyi iyi değerlendirdiklerini ortaya koymaktadır.

Tablo:1- Demografik Özellikler ve Uygulama Yerine İlişkin Bilgiler

Cinsiyet	N	Yüzde (%)
Erkek	37	52,9
Bayan	33	47,1
MYO	N	Yüzde
Kırkpınar Turizm MYO	34	48,6
Karasu MYO	36	51,4
Program	N	Yüzde
Turizm ve Otel İşletmeciliği	57	81,4

Turizm ve Seyahat Hizmetleri	13	18,6
Öğretim Türü	N	Yüzde
I. Öğretim	45	64,3
2.Öğretim	25	35,7
Vilayet	N	Yüzde
Sakarya	19	27,1
İstanbul	36	51,4
Kocaeli	5	7,1
Ankara	6	8,6
Yalova	2	2,9
Bolu	2	2,9
İşletme Türü	N	Yüzde
Otel İşletmesi	63	90
Seyahat Acentası	4	5,7
Yiyecek içecek işletmesi	3	4,3
İşletme Bilgisi	N	Yüzde
Uygulama yapacağım işletmeyi kendim ayarladım	60	85,7
Uygulama yapacağım işletmeye okul yerleştirdi	10	14,3

Öğrencilerin eğitim sistemi ve sektör uyumu algılarını ölçme amacıyla sorulmuş olan sorulara, öğrenciler ağırlıklı olarak aldıkları teorik bilgilerin uygulamada kendilerine kolaylık sağladığı görüşü ağır basmaktadır. Bu sonuç öğrencilerin okulda aldıkları teorik bilgilerin, sektörün beklentilerini büyük ölçüde karşıladığını göstermektedir. Bununla birlikte öğrenciler verdikleri cevaplarla ağırlıklı olarak uygulamayı işletmelerin farklı departmanlarında yapmak istediklerini belirterek farklı deneyimler kazanmak istediklerini belirtmişlerdir.

Öğrenciler, 3+1 uygulama zorunluluğunun motivasyonlarını etkileyip, kendilerini işletmenin bir parçası olarak görmelerini engellemediğini (%37,1), 3+1 uygulama döneminde zevkle çalıştıklarını ve bu dönemi işi öğrenmenin bir parçası olarak gördüklerini (% 35,7),

Tablo 2: 3+1 Eğitim Modeli Uygulamasına İlişkin Sorular

İFADELER	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Ne Katılmıyorum Ne Katılıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
<ul style="list-style-type: none"> • Uygulama yeri bulmakta zorluk • Çektim 	31	44,3	16	22,9	6	8,6	14	20	3	4,3
• 3+1 Uygulama süresinin mesleki becerilerimi geliştirmek açısından yeterli olduğunu düşünüyorum.	6	8,6	1	1,4	6	8,6	30	42,9	27	38,6
• 3+1 Uygulamasının denetlenmemesi, uygulamadan beklenen amacın gerçekleşmesini engellemektedir.	8	11,4	12	17,1	15	21,4	17	24,3	18	25,7
• Eğitim kurumlarında edindiğimiz teorik bilgilerin 3+1 uygulaması esnasında oldukça yararlı olduğuna inanıyorum.	9	12,9	2	2,9	7	10	31	44,3	21	30
• 3+1 Uygulama dönemini, edindiğim teorik bilgilerimi uygulama ve pekiştirme imkânı olarak görüyorum.	2	2,9	2	2,9	8	11,4	36	51,4	22	31,4
• 3+1 Uygulamasının rotasyona dayalı olarak (departmanlar arası geçiş yapılarak) yapılması gerektiğine inanıyorum.	3	4,3	7	10	6	8,6	26	37,1	48	40
• 3+1 Uygulama zorunluluğu motivasyonumu ve kendimi işletmenin bir parçası olarak görmemi engellemektedir.	8	11,4	26	37,1	16	22,9	9	12,9	11	15,7
• 3+1 Uygulama döneminde zevkle çalışıyorum ve bu dönemi işi öğrenmenin bir parçası olarak görüyorum.	3	4,3	3	4,3	15	21,4	24	34,3	25	35,7
• İşletmelerin diğer çalışanlar ile uygulama öğrencileri arasında adil bir davranış sergilediğini düşünüyorum.	13	18,6	13	18,6	6	8,6	14	20	24	34,3
• İşletmelerin uygulama öğrencilerinin görüş ve önerilerini dikkate aldıklarını düşünüyorum.	10	14,3	13	18,6	10	14,3	18	25,7	19	27,1
• İşletmeler uygulama süresince vermiş oldukları vaatlerini yerine getirmemektedirler.	17	24,3	16	22,9	9	12,9	12	17,1	16	22,9
• 3+1 Uygulama öğrencilerinin geçici iş gücü olarak görüldüğünü düşünüyorum.	3	4,3	10	14,3	10	14,3	24	34,3	23	32,9

• Yaptığım uygulama sayesinde mesleki becerilerim ve yabancı dilimin geliştiğini düşünüyorum.	3	4,3	5	7,1	11	15,7	32	45,7	19	27,1
• Uygulama süresince almakla yükümlü olduğum diğer derslerle ilgili (Türk Dili, İngilizce, İnkılap Tarihi) sorun yaşamaktayım.	6	8,6	7	10	8	11,4	24	34,3	25	35,7
• Uygulamaya 3. Yarıyılıda gittiğim için okuldan ve arkadaşlarımdan uzak kaldığımı düşünüyorum.	8	11,4	14	20	14	20	15	21,4	19	27,1

İşletmelerin diğer çalışanları ile uygulama öğrencileri arasında adil bir davranış sergilendiğini düşündüklerini (%34,3), işletmelerin uygulama öğrencilerinin görüş ve önerilerini dikkate aldıklarını düşündüklerini (% 27,1) ifade etmişlerdir. Elde edilen veriler, öğrencilerin bu uygulamayı kendileri için bir fırsat olarak gördüklerini ve bu süre içerisinde kendilerini işletmenin bir parçası olarak gördüklerini ve aidiyet duygusu ile çalıştıklarını göstermiştir. İşletmelerin öğrencilerin görüş ve önerilerini dikkate almaları, aidiyet duygusunun gelişmesinde önemli bir paya sahiptir.

Araştırma kapsamındaki öğrenciler işletmeler uygulama süresince vermiş oldukları vaatlerini yerine getirme konusunda %24,3'lük bir oranla katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ancak bunun yanında %22,9'luk bir kısım ise kesinlikle katılıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Birbirine yakın ve tezat olan bu iki farklı cevap öğrencilerin–farklı işletmelerde uygulamada bulunan öğrencilerin bu konuda farklı muamelelere maruz kaldığını göstermiştir. Bir kısmı verilen sözlerin karşılığını tam alamazken, çoğunluğu ise bu konuda sıkıntı yaşamamıştır.

Öğrenciler 3+1 Uygulama öğrencilerinin geçici iş gücü olarak görüldüğünü düşündüklerini (%34,3), Uygulama süresince almakla yükümlü oldukları diğer derslerle ilgili (Türk dili, İngilizce, İnkılap Tarihi) sorun yaşamakta olduklarını (%35,7), Uygulamaya 3. Yarıyılıda gittikleri için okuldan ve arkadaşlarından uzak kaldıklarını düşünmektedirler (% 27,1). Bu durum 3+1 eğitim modelinin en çok eleştirilen özelliği olarak dikkat çekmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin uygulama sonrası mesleğe ilişkin tutumlara yönelik sorulara verdikleri cevaplar incelendiğinde, öğrencilerin uygulamadan sonra eğitim aldıkları bölüme olan ilgilerinin artması konusunda kararsız olduklarına dair görüş

bildirdikleri, (%32,9), uygulama sonunda derslere ve konulara bakış açılarında olumlu değişmelerin meydana geldiğini (%40), yaptıkları uygulamanın mezuniyet sonrası iş yaşamında başarılı olmalarına katkı sağlayacağına inandıkları (%45,7), yaptıkları uygulamanın mesleki açıdan kendilerine olan güveni arttırdığını (%61,4) ve uygulamanın iş yaşamını tanımak açısından yararlı olduğunu düşündükleri (%51,4) görülmüştür. Veriler incelendiğinde 3+1 uygulamasının öğrencilerin mesleğe ilişkin tutumlarını olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Bununla beraber iş yaşamıyla ilk kez tanışan öğrencilerin okumakta oldukları bölüme karşı ilgililerinin artması noktasında kararsızlık yaşadıkları da dikkat çeken bir başka sonuç olmuştur.

Öğrenciler uygulamada insan ilişkileri ve müşteri-çalışan ilişkileri konusunda deneyim kazandıklarını (%52,9), uygulamada işbölümü ve koordinasyonlu çalışma konusunda deneyim kazandıklarını (% 45,7) ifade etmişlerdir. Bu değerlendirmeler öğrencilerin uygulama sürecinde beşeri ilişkilerini geliştirdiklerini ve hizmet sektörü açısından son derece önemli olan takım çalışması konusunda kendilerini yetiştirdikleri sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 3: Uygulama Sonrası Mesleğe İlişkin Tutumlara Yönelik Sorular

İFADELER	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
• Uygulamadan sonra eğitim aldığım bölüme olan ilgim arttı.	9	12,9	5	7,1	23	32,9	20	28,6	13	18,6
• Uygulama sonunda derslere ve konulara bakış açımda olumlu değişmeler meydana geldi.	3	4,3	9	12,9	11	15,7	28	40	19	27,1
• Yaptığım uygulamanın mezuniyet sonrası iş yaşamında başarılı olmama katkı sağlayacağına inanıyorum.	2	2,9	5	7,1	3	4,3	32	45,7	28	40
• Yaptığım uygulama mesleki açıdan kendime olan güvenimi arttırdı.	2	2,9	1	1,4	1	1,4	43	61,4	23	32,9
• Yaptığım uygulama iş yaşamını tanımak açısından yararlı oldu.	3	4,3	1	1,4	2	2,9	36	51,4	28	40
• Uygulamada insan ilişkileri ve müşteri-çalışan ilişkileri konusunda deneyim kazandım.	2	2,9	2	2,9	1	1,4	37	52,9	28	40

• Uygulamada işbölümü ve koordinasyonlu çalışma konusunda deneyim kazandım.	5	7,1	1	1,4	8	11,4	32	45,7	34	34,3
• Uygulamanın birtakım mesleki bilgiler kazanılması için yetersiz kaldığımı düşünüyorum.	12	17,1	16	22,9	24	34,3	9	12,9	9	12,9
• Uygulama yaptığım işletmeye benzer bir işletmede tekrar çalışmayı düşünüyorum.	6	8,6	8	11,4	12	17,1	28	40	16	22,9
• Yaptığım uygulamanın iş bulma imkânını arttıracığımı düşünüyorum.	2	2,9	2	2,9	4	5,7	47	67,1	15	21,4
• İşletmeler uygulama öğrencilerinin iş öğrenmeleri, bilgi ve beceri kazanmaları için gerekli ortamı hazırlamaktadır.	7	10	4	5,7	11	15,7	32	45,7	16	22,9
• Uygulamadan sonra sektöre ve meslek eğitimine olan güvenim azalmıştır.	13	18,6	29	41,4	9	12,9	15	21,4	4	5,7

Araştırma kapsamındaki öğrenciler ağırlıklı olarak uygulamanın birtakım mesleki bilgiler kazanılması için yetersiz kaldığını konusunda ne katılıyorum ne katılmıyorum (%34,3) şeklinde görüş belirtmişlerdir. Bu konudaki kararsız yaklaşımın, öğrencilerin uygulama süresince daha çok rutin işlere yönlendirilmesinden, dar bir sorumluluk alanı içinde çalıştırılmasından ve rotasyon olanaklarının kısıtlılığında kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrenciler uygulama yaptıkları işletmeye benzer bir işletmede tekrar çalışmayı düşündüklerini (%40), yaptıkları uygulamanın iş bulma imkânını arttıracığımı düşündüklerini (%67,1), işletmelerin uygulama öğrencilerinin iş öğrenmeleri, bilgi ve beceri kazanmaları için gerekli ortamı hazırladıklarını (%45,7) belirtmişlerdir. Öğrencilerden alınan olumlu görüşler, uygulamanın öğrencileri iş hayatına hazırladığı, uygulama sayesinde donanımlı olarak mezun olabileceklerini düşündüklerini ortaya koymaktadır. Öğrencilerin uygulamadan sonra sektöre ve meslek eğitimine olan güvenlerinin azalmadığı (%41,4) sonucu, yukarıdaki ifadeleri desteklemektedir.

Sonuç ve Öneriler

Turizm eğitimi veren okullarda öğrencilerin mesleği benimseyip benimsememeleri, staj ya da uygulama dönemi ile yakından ilgilidir. Öğrencilerin uygulama süresinde

yaşadıkları olumlu ve olumsuz deneyimler, mesleğe ilişkin geliştirdikleri tutumları doğrudan etkilemektedir. Öğrencilerin uygulama döneminde geçirdikleri süreler iş yaşamını tanımalarını, deneyim kazanmalarını ve ekip çalışmasına uyumlu hale gelmelerini sağlamaktadır. Bu süre, genellikle öğrencilerin ilk işyeri deneyimleridir ve çalışma ortamı hakkındaki ilk izlenimleri oluşturmaktadır. Bu dönemde yaşanan olumsuz deneyimler, olumsuz düşüncelerin oluşmasına ve meslekte çalışma isteğini yitirmeye neden olabilmektedir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar incelendiğinde öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun uygulama süreci hakkında genel olarak olumlu değerlendirmeler yaptıkları görülmüştür. Okul ve sektör arasında işbirliğinin bulunması, hem öğrencilerin aidiyet duygusunu geliştirmekte, hem de buldukları işletmede daha az sorun yaşamalarını sağlamaktadır. Bununla birlikte öğrencilerin müfredata ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde, okulda edindikleri teorik bilgilerin sektörün beklentileriyle uyumlu olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin bu süreci kendileri için bir fırsat olarak görmeleri, görüş ve önerilerinin dikkate alınması mesleğe ilişkin olumlu tutum geliştirmelerini sağlamıştır. Ancak öğrencilerin işletmelerin uygulama süresince kendilerine vermiş oldukları vaatlerini yerine getirme konusunda birbirine yakın oranda çelişkili ifadelerin verildiğinin görülmesi, öğrencilerin çalıştıkları işletmelerdeki farklı uygulamaların farklı sonuçları ortaya çıkardığını göstermektedir.

Amacı mesleğe ara kademe yönetici yetiştirmek olan meslek yüksekokulları, eğitimin belli bir dönemini iş yaşamıyla paylaştığı ölçüde bu hedefe daha kolay ulaşabilecektir. Bu bağlamda 3+1 eğitim modeli üniversite-sektör işbirliği amacına yönelik etkin sonuçlar vadetmektedir. Modelin eleştirilecek yönleri elbette vardır. Uygulama süreci akademik takvim dönemini kapsadığından, turizm sezonunun ihtiyaç yoğunluğu ile bu takvim örtüşmeyebilmektedir.

Gerek öğrencilerin gerekse işletme yöneticilerinin bu uygulama sürecinin staj eğitiminden farklı bir süreç olduğu tam anlaşılammıştır. Uygulama sürecinin takip ve kontrol edilebilir olması bakımından daha çok yakın çevredeki işletmelerin tercih edilmesi de alternatif iş imkânlarının göz ardı edilmesine neden olabilmektedir. Bu olumsuz yönlerinin dışında modelin turizm eğitime ve turizm sektörüne yapacağı katkıların çok daha fazla olduğu düşünülmektedir.

Günümüz dünyasında öğrencilerin klasik eğitim anlayışının içine hapsolüp bir takım yetkinlik ve becerilerden yoksun bırakılmak yerine, doğrudan iş yaşamına entegre olan, mesleğine ilişkin bilgi ve becerilerinin yanında bireysel yeteneklerini keşfeden, bunları daha çok geliştirebilen, teknik ve entelektüel yönden donanımlı yönetici adayları haline gelmesi gerekmektedir. Bu da ancak onların iş dünyasıyla kaynaşmasının doğru yöntemlerle yapılabilmesine bağlıdır. 3+1 eğitim modelinin bu kaynaşmanın doğru ellerle yapılabilmesi noktasında fırsatlar sunduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Baum, T., (2007). “Progress in Tourism Management Human Resources in Tourism: Still Waiting for Change”, *Tourism Management*, 28, 1383–1399.

Çulha, O., (2010). “Turizm Öğrencilerinin Staj Sonrası Sektörde Çalışma Koşulları Hakkındaki Düşüncelerinin ve Memnuniyetlerinin Belirlenmesi”, *11.Ulusal Turizm Kongresi Bildiri Kitabı*, 115-127.

Kaşlı, M. & İlban, O. & Aydemir, N., (2010). “Üniversite Öğrencilerinin Staj Sırasında Yaşadıkları Sorunlar ve Stajdan Sonra Mesleğe Bakış Açılarını Ölçmeye Yönelik Görgül Bir Araştırma”, *11.Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı*, 275-290.

Karaman, S. & Güven, U., (2012). “Ceylan, Meslek Yüksekokullarında Turizm Eğitimi alan Öğrencilerin Staj Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Turizm Eğitimi Konferansı Tebliğler Kitabı*, 226-233.

Roney, S.A., & Oztin, P., (2007). “Career Perceptions of Undergraduate Tourism Students: A Case Study in Turkey”, *Journal of Hospitality, Leisure, Sportand Tourism Education*, Vol 6, No.1, 4-17.

Sarıbıyık, M., (2011). “Nitelikli İşgücü Yetiştirme Projesi (3+1 Eğitim Modeli)”, *Tanıtım Sunusu*, Sakarya.

Teng, C.C., (2008). “The Effects of Personality Traits and Attitudes on Student Uptake in Hospitality Employment”, *International Journal of Hospitality Management*, 27, 76–86.

Recep YILDIRGAN, Hümevra TAŞÇIOĞLU BAYSAL, Burhanettin ZENGİN; 3+1 Eğitim Modeli Kapsamında İşletmelerde İstihdam Edilen Turizm Önlisans Öğrencilerinin Mesleğe İlişkin Tutumları: Sakarya Üniversitesi Örneği

Zengin, B. & Türkseven, E, (2012). “Turizm Lisans Eğitiminde Yaşanan Staj Sorunları ve Çözüm Önerileri”, *Turizm Eğitimi Konferansı Tebliğler Kitabı*, 250-269.

www.meyok.sakarya.edu.tr